

HARRIET FINLAY-JOHNSON'IN OYUNLA TARİH ÖĞRETİMİ YÖNTEMİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA ÖRNEĞİ

A CASE STUDY; THE METHOD OF TEACHING HISTORY BY PLAYS OF
HARRIET FINLAY-JOHNSON

Erol KÖMÜR¹

İstek AKSAK KÖMÜR²

Makale gönderim tarihi: 5 Ocak 2016

Makale kabul tarihi: 13 Ocak 2016

Özet

Bu çalışmada eğitimde yaratıcı dramanın öncülerinden biri olarak kabul edilen Harriet Finlay-Johnson'ın tarih öğretimi yaklaşımının uygulanması amaçlanmıştır. Nitel bir çalışma özelliği taşıyan bu çalışmada Finlay-Johnson'ın tarih derslerinde kullandığı yöntemle ilgili veriler elde edilmiş ve bu verilere dayanarak tarih öğretiminde kullandığı yöntemin bir uygulaması yapılmıştır. Çalışma Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı İstanbul'da bir devlet fen lisesinde gerçekleştirilmiştir. Mekan olarak okulun tarih dersliği ve konferans salonu kullanılmıştır. Çalışmaya aynı sınıftan 30 öğrenci katılmıştır. Hazırlık safhası bir hafta sunum safhası bir ders saati sürmüştür. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular; fen alanı öğrencilerinin tarih dersine ilgilerinin arttığını, anlaşılması güç konuların drama yoluyla öğrenilmesinin kolaylaştırdığını, öğrencilere özgüven kazandırdığını, grup çalışması ve işbirliğini güçlendirdiğini, öğrencilerin kendilerine özgü yeteneklerini kullanmalarına ortam sağladığını göstermiştir. Çalışma, Harriet-Finlay Johnson drama yoluyla tarih öğretimi yönteminin günümüzde uygulanabilirliğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitimde drama, yaratıcı drama, Harriet Finlay- Johnson, tarih öğretimi

Abstract

The aim of this study is to practice the method of teaching history by plays of Harriet Finlay-Johnson, known one of the pioneers of creative drama in education. In this qualitative study, the data of the method of teaching of History by play of Harriet Finlay-Johnson was gathered and based on the data a case study was designed. The study was carried out in a state science school in İstanbul with 30 students from the same level grade. In the study history class and conference hall was used as a place. For preparation a week, for presentation a lesson hour was given. According to the findings of the study it can be claimed that the interests of the students, in favour of science, raised to history lessons. Drama makes the difficult subjects in history to be understood easier and provided students self-esteem an enhanced the group- work and cooperation. It provided students to use and show their own abilities. Furthermore the study showed that the method of teaching of History by plays of Harriet Finlay-Johnson can be used in history lessons even today.

Keywords: Drama in Education, Creative Drama, Harriet Finlay-Johnson, the teaching of History

¹ Uzman Öğretmen, MEB, erolkomur@gmail.com

² Öğretmen, MEB,

GİRİŞ

“Yaratıcı Drama, doğaçlama, rol oynama vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, kimi zaman bir soyut kavramı ya da bir davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem deneyim, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği “oyunsu” süreçlerde anlamlandırılması, canlandırılmasıdır” (San, 2002, s.81). “...Bu canlandırma süreçlerinde oyunun genel özelliklerinden yararlanır ve bir lider, drama öğretmeni / eğitmeni eşliğinde ve yapılacak çalışmanın amacına, kümenin yapısına göre önceden belirlenmiş ortamda (mekanda) eğitimde drama süreci gerçekleşir” (Adıgüzel, 2010, s.103).

İngiltere’de dramanın gelişimiyle ilgili ilk adım Harriet Finlay-Johnson tarafından atılmıştır (Bolton, 1999; Sağlam, 2004; Carkin, 2007; Adıgüzel, 2010). İngiltere’de çalıştığı Sussex Sompting Okulu’nda dramayı kullanan Harriet Finlay- Johnson kullandığı yöntemin adına “Dramatik Öğretim Metodu” adını vermiştir ve kendi sınıfında yaptığı uygulamaları aynı adla kaleme almıştır. Finlay- Johnson’ın çalıştığı okul bir köy okuludur. Bu okul ilköğretim düzeyinde eğitim veren karma bir okul özelliğine sahiptir. Öğrenciler 8- 14 yaşlarındadır. Finlay-Johnson, hem öğretmen hem de müdür olarak çalıştığı İngiliz köy okulundaki uygulamalarına yer verdiği kitabının girişinde şöyle demiştir: “ Okulumdaki çocuklarıma öğretirken kullandığım yolun *dramatik metodun* uygulamalı bir açıklamasını yazma çabasındayım, ...” (Finlay-Johnson, 1912, s.3). Finlay-Johnson (1912, s.4), bu köy okulunda “gerçekten radikal bir değişikliğe ihtiyaç duyulduğunu” belirtmiştir. Finlay-Johnson okulda dramayı ilk olarak tarih derslerinde kullandığını ifade etmiştir (Finlay-Johnson, 1912, s.18). Kitabının ikinci bölümüne *Oyun Yoluyla Tarih Öğretimi (The teaching of History By Plays)* adını vermiştir. Bu çalışmada yaratıcı drama alanında ilk öncü olarak kabul edilen Harriet Finlay- Johnson’ın oyun yoluyla tarih öğretimi yöntemini incelemek, elde edilen verilere dayanarak örnek bir uygulama yapılması ve uygulamadan elde edilen verilerin yorumlanması amaçlanmıştır. Yöntemin uygulanması hakkında veriler Harriet Finlay-Johnson’ın *Dramatik Öğretim Yöntemi (1912)* adlı kitabından toplanmıştır. Elde edilen verilere dayanarak bir uygulama örneği yapılmıştır.

“Harriet Finlay-Johnson *Dramatik Öğretim Yöntemi* adlı kitabında, eğitim anlayışının ve yaşam görüşünün bir ölçüde anlaşılmasına yardımcı olan, çoğu “sıradışı” sayılabilecek bazı düşüncelere yer vermiştir. Ancak Finlay-Johnson kitabında, kuramsal ifadeler kullanmaktan kaçınıp, daha çok eğitim uygulamalarından edinilen deneyimleri aktarmayı özellikle tercih etmiştir”(Sapmaz, 2010). Finlay-Johnson, öğretmen merkezli değil öğrenci merkezli çalışmanın önemini vurgulamıştır. Okulunda öğrencilerin dersleri planlamaları, hazırlığına etkin bir şekilde katılmaları ve bu şekilde sorumluluğu kendilerinin almalarını sağlamıştır. Bunu yaparken o öğrencileri zorlamamıştır çünkü ona göre öğrenciler ne zaman öğrenmek isterlerse o zaman keşfedecektir ve öğrenmede ilk esas olanın öğrenme merakını uyandırmak olduğudur (Finlay-Johnson, 1912).

Finlay-Johnson'ın öğrencilerinin oynadığı ilk oyunları [Ivanhoe], tarihi bir oyundur ve tarihi bir romana dayanmaktadır. O, ilk oyunların gerçek kişilerle ilgili olması gerektiğini vurgulayarak bu durumu "Çocuklar gerçek olan hikaye ile genellikle daha içten ve daha ilgilidirler" şeklinde açıklamıştır (Finlay-Johnson, 1912, s.13).

Finlay- Johnson öğrencilerin kendilerinin bulduğu ve ihtiyaçlarına göre kolayca adapte ettikleri oyunu **uyarlanan oyunlar (adapted plays)** olarak adlandırmıştır. Herhangi bir oyun kitabına dayanmayan öğrencilerin kendilerinin yazdığı oyunları ise "**özgün**" (**original plays**) oyun olarak adlandırmıştır. Örneğin "I. Charles" adlı oyunu özgün oyuna örnek olarak vermiştir. Bu oyun hazırlanırken çocukların sadece tarih kitaplarından kaynak taraması yapma gereği duymalarının nedenini ve bu çalışmanın zorluğunu şöyle dile getirmiştir: "Bu durumda öğrenciler, oyun için gerekli olan tüm malzemeyi uygun tarih kitaplarından kendileri topluyorlardı ve diyaloglarını hazırlarken hiç bir şekilde kurgu eserlere veya tarihi romanlara ya da hikaye kitaplarına dayanmıyorlardı" (Finlay-Johnson, 1912).

Öğrenciler "doğal olarak tarihi canlandırdıklarından dolayı, tıpkı sıradan bir oyun yazarının yapması gerektiği biçimde gerçekleri bazı belgelerden elde etmek zorundaydılar. Bu yüzden, kurgu yazarlarına değil, ama tarihçilere başvurdular. Sonuç olarak bu oyun türünü oluşturmak, diyalogların çoğunun doğrudan doğruya kitaplardan alındığı "Elizabeth" gibi bir oyundan daha zordu" (Finlay-Johnson, 1913, s. 81).

Kız ve erkek öğrencileri kıyasladığında doğal olarak tarihi oyunlarda erkeklerin bölümleri daha baskındır. Kızlar da oyunun hazırlığında yardım etmişlerdir. "Kızların oyun hazırlığında yardımda bulunmaları, dramatisasyonda önemli bir noktadır" (Finlay-Johnson, 1912, s.133).

Harriet Finlay Johnson Dramatik Öğretim Yöntemi adlı kitabında öğrencileriyle çalışmalarında öğrencilerinin " öğrenci ve öğretmen ilişkisini" gerçekten unuttuklarını bunun yerini "iş arkadaşı, arkadaş ve oyun arkadaşı" nın aldığını ifade etmektedir (Finlay-Johnson, 1912, s. 9). Bu sayede Finlay-Johnson' a göre artık okulda çocuklarla oyun oynarken; korkmadan, kontrolü kaybetme endişesi taşımadan, şaşırmadan ve aşırı gürültü olmadan oynamak mümkündü. Çünkü öğretmen öğrencilerine, onların oyun eşi ve arkadaşı olarak güçlü bir moral desteği sağlıyordu. Bir insan hakkı olan düşünce özgürlüğüne değer veriyor, mutlak monarşiye karşı çıkıyor, otoriteye karşı çocuklarla aynı zeminde yer alıyordu.

"... Çocuklar açık havada daha da kolay oynanabiliyordu. Biz tarihi oyunları sıklıkla, otlarla kaplanmış kireç çukurlarında ya da okulumuzun oyun alanında oynuyorduk" (Finlay-Johnson,1912, s.13). Yağmurlu günlerde, açık havada uzun oyunlar mümkün olmuyordu (Finlay-Johnson,1912, s.19). Öğrencilerden biri Ivanhoe oyunu içeride oynamayı önermiştir. Bu öneriden sonra oyunlar sınıfta da oynanmaya başlamıştır. Önemli oyunlar için kızlar dikiş dikmiş ve gerçek materyaller kullanmıştır. Erkek öğrencilerden biri sakson kıyafeti kesmiştir. Kıyafetlerle ilgili velilerden de oyunlara destek gelmiştir. Örneğin; babalardan biri "pirinçten taç yapmış" (Finlay-Johnson,1912, ss. 38-41). Öğrencilerin kostüm ve sahne malzemeleri önermişler,

evlerinden malzeme getirmişlerdir (Finlay- Johnson,1912, s.21). Finlay-Johnson sınıfın bir köşesinde açık bir kütüphane kurmuş ve çocukların yararlanmasını sağlamıştır. Raflarda çok sayıda tarihi romanlar bulunuyordu.

Hazır oyunları ise Shakespeare'in oyunlarında bulmuşlardı. Örnek olarak V. Henry örneği verilebilir. Finlay-Johnson'ın (1913, s. 69) belirttiğine göre, haftada bir kez öğrenciler "kütüphane sabahı" olarak adlandırılan zamanda sınıfta toplanır: her bir öğrencinin kütüphaneden bir kitap alıp sırasına oturarak sessizce okumaya izinli olduğu, bizim deyimimizle bir "kütüphane sabahı" mız vardı. Bir defada sadece bir kişinin konuşması ve sınıfın genel düzen ve huzurunun çok fazla bozulmaması koşuluyla, sorular sorulup yanıtlanabilir ve küçük tartışmalara izin verilirdi.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

Çalışma grubunu İstanbul ilinde bulunan resmi bir fen lisesi 9. D sınıfında bulunan 30 öğrenci oluşturmaktadır. Tarih dersinde öğrencilerden performans ödevlerinden biri olarak ders kitabında işlenen konulardan veya işlenecek olan konulardan birini oynamaları istenmiştir. Öğrencilere hazırlık için bir hafta süre verilmiştir. Yazılmış bir oyun kitabından yararlanabilecekleri gibi ders kitaplarından ve farklı kaynaklardan yararlanarak kendi metinlerini yazabilecekleri ve oynayabilecekleri söylenmiştir. Seyirci olmayacağı tüm öğrencilerin bu oyunda görev alacağı belirtilmiştir. Çalışmanın her aşamasının yine öğrencilerden birisi tarafından görüntülenmesi istenmiştir. Hazırlık için tarih dersliği ve kitaplığı kullanılmıştır. Kitaplık tarih dersliği içerisinde, dersliğe ait tarih alan kitaplarından oluşturulmuştur. Çalışmalar öğle tatillerinde yemekten arta kalan zamanlarını ve boş geçen derslerini kullanmışlardır. Öğrencilere performans görevi aşağıdaki yönerge ile birlikte verilmiştir:

- Görev dağılımına kendi aranızda karar veriniz
- Oyunu sergilemek için sınıf, konferans salonu veya okul bahçesini kullanabilirsiniz.
- Sunumu yapmadan bir gün önce öğretmeninizi seçtiğiniz mekan hakkında bilgilendiriniz.
- Kostüm, ses, makyaj vb. gibi işlerde kesinlikle harcama yapmayınız; kostüm için evinizdeki kullanılmayan malzemeleri ailenizden izin alarak kullanabilirsiniz.

Bu uygulama örneğinde öğrenciler konu olarak "Türklerin İslamiyeti Kabulü" nü seçtiler ve konferans salonunda gerçek oyunu sergilemeden önce 10 dakikalık prova yaptılar. Bu süreci ve oyunu bir öğrenci kameraya çekti, bir öğrenci fotoğrafladı. Oyunun kurgusunu öğrenciler birlikte karar vererek yazdılar. Ders kitabı ve kitaplıktaki kaynak kitaplardan yararlandı.

Öğrencilerin sahneye çıkmadan önce motivasyonlarının yüksek olduğu ve çalışmayı sergilemek için istekli oldukları gözlemlendi. Konferans salonu sahnesi oyun için kullanıldı. Öğrencilerin kostümlerini kullanılmış eşyalardan, eski kıyafetlerden, perdelerden, masa örtülerinden yararlanarak dersin konusuna uygun olarak tasarladıkları gözlemlendi. Strafor, alüminyum folyo, okul kantinden geri dönüşüm için ayrılmış mukavva kartonlarından yararlanarak kılıç, kalkan, taç, dekor vb. materyaller tasarladıkları gözlemlendi. Yaptıkları tasarımların üstündeki şekil, görsel ve çizimlerin konu ile detaylı bir şekilde ilişkilendirildiği görüldü. Sahne eğitimleri ve deneyimleri olmamalarına rağmen sahneyi ve mekanı iyi kullandıkları görüldü. Her öğrencinin aktif olarak rol aldığı ve rol dağılımına özgürce karar verdikleri, organizasyonu kendilerince seçtikleri bir yönetmen (öğrenci) ile sürdürdükleri, oyunun ses efektleri ile desteklendiği bunun için iki öğrencinin görev aldığı, ayrıca iki öğrencinin keman ve gitar ile melodik arka fon oluşturdukları, sahne ve salon ışıklandırması için bir öğrencinin görev aldığı, sahne perdelerinin kullanımı için bir öğrencinin görev aldığı görüldü. Sahnedeki öğrenciler canlandırma yaparken hazırladıkları diyalog metinlerini ezberden sahneledikleri, ezberde takıldıklarında doğaçlama yaptıkları gözlemlendi. Yaptıkları doğaçlamalar konuya hakim oldukları izlenimini uyandırmıştır. Sahneye koyamadıkları konuya dair tarih alan bilgisini iki öğrenci anlatı tekniği ile sahne arkasından dış ses olarak seslendirdiler. Dış ses metni ve sahnelenen oyun metinleri öğrenciler tarafından hazırlanmış ve oyun bitiminde öğretmene teslim edilmiştir.

Öğrencilerin bu oyunu sahnelemesi toplam bir ders saati (40 dakika) sürdü. Çalışmanın sonunda öğrencilerden sözlü dönüt vermeleri istendi. Dönütler kamera ile kaydedildi. Bunlardan bazıları şöyledir:

- Görev dağılımı ve organize olmak zordu. Zoru başarmak güzeldi.
- Çok eğlendim eğlenerek öğrendim.
- Bu yıl unutamayacağım bir ders oldu.
- Rollerini ezberlemek zordu, zaman çok kısıydı.

- Eski püskülerle bu kadar eğleneceğimi düşünmemiştim.
- Sınav haftası içerisinde stres attık.
- Kitaptan okumak kolay ama yapıları anlamak daha kolay.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Finlay-Johnson'ın oyun yoluyla tarih derslerini öğretirken kullandığı yöntem yaşadığı dönem dikkate alındığında büyük fark yarattığı söylenebilir. Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmeleri derslere hazırlık yapmaları sürece katılmaları aktif katılmaları ders kitabıyla yetinmeyip kaynak taraması yapmaları ve bunu canlandırmaları canlandırırken diğer disiplinlerden de yararlanmaları öğrencilere büyük yarar sağlamıştır. Derse herkesin katılımı sağlanmış seyirciye yer verilmemiştir. Bu sayede drama ve tiyatro farkınıda açıkça ortaya koyduğu söylenebilir. Öğretmenin baskın ve belirleyici olmasından özellikle kaçınan Finlay-Johnson öğrencileri özgür bırakmıştır. Derste kullanılan dekor kostüm öğrencilerde kalıcı öğrenmelerine yardımcı olur.

Finlay-Johnson'ın The Dramatic Method of Teaching adlı eserinde yönteme dair açıklamalarına uygulamanın başından sonuna kadar sadık kalmaya özen gösterilmiştir. Performans görevinin konusu olarak öğrencilere kendilerinin seçtikleri henüz işlenmemiş bir konu seçmeleri ve seçtikleri konunun oyunlaştırılıp sahnelenmesi gerektiği, oyunun başından sonuna kadar kendileri tarafından hazırlanacağını belirtilmesi öğrencilerde şaşkınlık ve endişe oluşturmuştur. Bazı öğrenciler oyunun seyircisiz sahnelenmesinin kendileri açısından bir avantaj oluşturduğunu belirtmiştir. Tarih dersliğindeki kitaplık hazırlık safhasında öğrenciler tarafından aktif olarak kullanılmıştır. Tarih dersliğine tenefüslerde ve öğle tatilinde ilgi artmıştır. Ders kitaplarında ağırlık alan bilgisine dair metinlerden oluştuğu için diyalogların hazırlanmasında öğrenciler daha fazla kaynağa ihtiyaç duymuştur. Ders kitabında ve kaynaklarda bulunmayan diyalog metinleri

öğrencilerin hayal gücü ve yaratıcılıkları ile oluşturulmuştur. Kurguladıkları diyalogların alan bilgisi ile ilişkilendirildiği ve alan bilgisini destekleyici mahiyette olduğu gözlemlenmiştir. Öğrenciler tarih alan bilgisi dışında; müzik, sahne teknikleri, teknoloji ve edebiyat alanlarından da yararlandıkları disiplinler arası bir çalışma ortaya koymuşlardır. Yapılan etkinlikte öğrencilerin daha önceki ders akışları içinde gözlemlenemeyen bireysel ilgi ve yetenekleri ders öğretmeni tarafından kolayca fark edilmiştir. Bu çalışma için grupla performans ödevi puanlaması yapılmıştır. Öğrencilerin sınıf içi iletişim ve etkileşimlerini güçlendirmiş; öğrencilerin birbirlerini daha yakından tanımalarına imkan sağladığı kendileri tarafından ifade edilmiştir. Eski eşyaların farklı amaçlarla kullanılabilmesi bu çalışma yoluyla öğrencilere kazandırılmıştır. Öğrenciler, sonraki yaşantılarında eski eşyaları atmadan önce tekrar düşünmelerini değerlendirme aşamasında belirtmiştir. Bu çalışma; drama yoluyla tarih öğretiminde ilk öncü olarak kabul edebileceğimiz Finlay-Johnson'ın uygulama örnekleri günümüzde yaratıcı drama yönteminde kullanılan teknikler düşünüldüğünde biraz sınırlı kalsa da oyunla tarih öğretiminde yapılan uygulama örneğinde de görüldüğü gibi günümüzde tarih derslerinde hala etkin bir şekilde kullanılabilmesini göstermiştir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ö. (2010). *Eğitimde yaratıcı drama*. Ankara: Naturel Yayınevi.
- Bolton, G.(1999). *Acting in classroom drama: a critical analysis*. Birmingham: University of Central England.
- Carkin, G. (2007). *Teaching English through drama: The State of the Art Manchester*: Carlisle Publication.
- Finlay-Johnson, H.(1912). *The dramatic method of teaching*. London: Ginn and Company.
- San, İ. (2002). *Yaratıcı drama- eğitsel boyutları* . Adıgüzel, H.Ö. (Ed.), *Prof. Dr. İnci San'a armağan yaratıcı drama 1985-1995 yazılar*. Ankara: Naturel Yayınlar
- Sağlam, T.(2004). *Dramatik Eğitim: Amaç mı? Araç mı?* Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü Tiyatro Araştırmaları Dergisi s.17(s.4-21)
- Sapmaz, C.(2010).*Harriet Finlay-Johnson'ın genel eğitim anlayışı içinde drama yaklaşımının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Ankara Üniversitesi

EXTENDED ABSTRACT

Harriet Finlay-Johnson, known one of the pioneers of creative drama in education wrote the book entitled *The Dramatic Method of Teaching* in 1912. She taught her school children by the dramatic method. In terms of the method of teaching History

by plays adapted and original plays were used. Students were engaged in learning during preparation of their play. Preparation had to occupy the students' own leisure time and they were allowed to use the library and costume, mask or other materials needed. The study was carried out in a state science school in İstanbul with 30 students from the same level grade. In the study history class including a library and conference hall were allowed to use as a place. For preparation a week, for presentation a lesson hour was given. During the study, it was obeyed to the method of History by plays of Finlay-Johnson. Students were allowed to decide the topic of performance work which has not been taught and asked to act it out on the stage under their own responsibilities. It made students surprised and anxious. Some stated that it was an advantage. Students used the library in an active way and studied during breaks and lunch break. According to the findings, it can be claimed that students wrote the play and showed their other abilities. They benefit from their music abilities, literature, creativity. The researcher noticed easily students' other individual abilities during this study. They also learned how to reuse the old materials. Furthermore the study showed that the method of teaching of History by plays of Harriet Finlay-Johnson can be used in history lessons even today.